
ELS RAPINYAIRES AL RIPOLLÈS

FERRAN GONZÀLEZ I PRAT*,
DANIEL PUIG I MAIDEU* i
JOAN GIL I SANTANO*

INTRODUCCIÓ

Aquest article forma part d'un seguit d'estudis que els autors venim fent de la fauna vertebrada de la Comarca del Ripollès. En aquest cas es tracta de fer una llista dels rapinyaires que crien, habiten o només visiten el Ripollès. Hi hem inclòs, des de les espècies nidificants, sedentàries, fins les accidentals. Només és un llistat amb la distribució general o les cites que en tenim de cada espècie, però servirà per a poder, en un futur, delimitar els territoris de cada espècie i l'índex d'abundància.

Agraïm sincerament la col·laboració dels nostres companys d'excursions del grup GEDENA-Ripollès, i a en Xavier Parellada per les seves aportacions i recomanacions al present treball.

* membres del «Grup d'Estudi i Defensa de la Natura» GEDENA-Ripollès

MATERIAL I MÈTODES

Els mapes que acompanyen alguns dels textos estan dividits en quadrícules de 10×10 km segons el sistema U.T.M. (Universal Transverse Mercator). Tots els quadrats del Ripollès entren dins la gran quadrícula DG de 100×100 km. La nomenclatura dels quadrats estudiats està representada a la figura 1.

En els mapes marquem els territoris amb punts o tramats segons llurs extensions; així, en espècies molt localitzades marquem un tramtat agafant el territori on habiten. Aquest territori s'ha delimitat marcant els punts d'observació i agrupant els més propers entre ells, tenint present el relleu i l'àrea mitjana de cada espècie, en els casos conflictius assenyalem àrees de distribució.

En les més extenses, en canvi, marquem punts en els DG on es troben. A les espècies migrants, o als punts d'observació només en època de pas, tampoc no hi posem punts. Els interrogants corresponen als quadrats on hem observat l'espècie en època de nidificació, però poques vegades com per assegurar-ne la cria. I en el cas d'espècies en situació delicada, marquem el territori de manera poc compromesa.

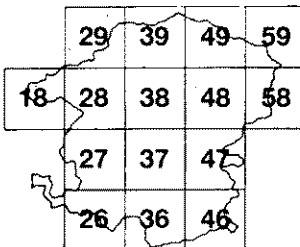


Fig. 1
Nomenclatura del
quadrant DG

Aligot (*Buteo buteo*) Fotografia: F. González

LLISTAT D'ESPÈCIES

O. ACCIPITRIFORMES

F. Accipítrids

***Pernis apivorus* (L.) ALIGOT VESPER**

Aquesta espècie, al Ripollès, és fàcil d'observar sobretot en època de migració, aleshores remunta les Valls del Ter i del Freser. La majoria de citacions les tenim de la migració pre-nupcial, a la primavera, en què hem pogut observar estols de centenars d'individus en totes les variacions de plomatge (tan de fase clara com fosca). El mes en què hi ha més observacions és el maig; a l'època de cria (des de finals de maig a l'agost) quasi no se'n veuen (un exemplar volant al DG 28); i a la migració post-nupcial (a finals d'estiu i tardor), es veuen alguns individus esporàdics.

***Milvus migrans* (Boddi) MILA NEGRE**

Quasi cada any n'observem alguns exemplars en pas migratori. El nombre major d'individus en estol ha estat d'uns trenta milans junts, normalment es veuen en grups més reduïts o exemplars solitaris. Tenim una cita d'un estol de més d'un centenar de milans a la propera localitat de La Molina. També en tenim més cites al pas migratori prenupcial (pel mes d'abril). Tenim una sola cita a l'època de cria al DG37.

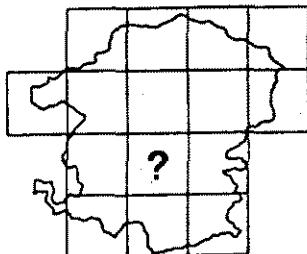


Fig. 2
Distribució de
Milvus migrans
al Ripollès

***Gypaetus barbatus* (L.) TRENICALÒS**

Ja fa força anys que se l'observa per la Comarca, i cada vegada en major freqüència, tot i que no es pot assegurar la seva cria, malgrat haver-ne vist parelles, especialment a la Vall de Ribes. Els individus que s'observen són bastant joves, cap a tres anys, però també n'hem observat de subadults i adults. Abans només es veien a la Vall de Ribes, però ja fa més d'un any que es fan observacions a la Vall de Camprodon.

***Neophron percnopterus* (L.) AUFRANY**

Es creu que havia criat al Ripollès, però nosaltres només en tenim una sola observació de l'any 1985 a la Vall de Ribes. Des de llavors no n'hem tingut cap més notícia.

***Gyps fulvus* (Hablizl) VOLTOR COMÚ**

N'hem observat individus errants cada vegada més sovint, sobretot a finals d'estiu, des de l'agost fins l'octubre. Es veuen més a la Vall de Ribes, però el darrer any també se n'han observat a la Vall de Camprodon. Nosaltres n'hem vist quasi sempre un o dos individus

solitaris, excepte l'octubre de 1988 en què van romandre alguns dies a la Vall de Ribes un mínim de set exemplars degut a la presència de bestiar mort; i també un grup de quatre, vistos diverses vegades a finals de setembre de 1989.

***Circaetus gallicus* (Gm.)**
ALIGA MERCENCA

És un rapinyaire migrador que a la Comarca es comença a veure a principis de març, durant el pas pre-nupcial, i fins mig mes d'octubre en el pas post-nupcial. Sembla ser que a Catalunya arriben aquestes àligues seguint dos corrents migratoris diferenciats cronològicament, un que seguiria les serralades costaneres més primerenc, i un altre més interior i més tardà; el més probable és que les que arriben al Ripollès ho facin seguint el corrent migratori costaner, per això en comencem a observar ja a principis de març (la cita més primerenca que tenim és del 27-02-87). La densitat d'aquestes àligues al Ripollès estaria entre unes 10 parelles i poc més, repartides en tota mena de boscos, especialment pinedes de pi roig i fagedes.

Es una espècie molt territorial; les àrees marcades al mapa adjunt es corresponen a territoris de parelles observades sovint els darrers anys; els marcats amb un interrogant (?) indiquen àrees en què l'hem observat molt poc; i la zona tramada és un territori citat ⁽¹⁾ l'any 1981, i de la qual darrerament no n'hem fet cap observació.

No és rar veure-la volant amb alguna serp penjant de les potes o al bec.

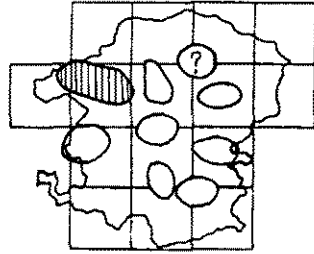


Fig. 3
Territoris de distribució de
Circaetus gallicus.
L'àrea ratllada correspon a
un sector on fa temps que
no tenim observacions i hi
ha cites bibliogràfiques

***Circus cyaneus* (L.)**
ESPARVER D'ESTANY,
ARPELLA PÀL·LIDA

Aquesta espècie és bastant rara i localitzada a Catalunya, i precisament a la nostra Comarca és on es troba més ben representada. Nosaltres hem observat parelles probablement nidificants als DG 37, 38, 39, 49, 58 i 59, sempre per damunt dels 1.400 m sobre el nivell del mar. Tot i que n'hem anat veient sempre algun exemplar durant tot l'any, a l'hivern solen marxar cap a terres més baixes (tenim una cita del mes de gener i altres del mes de novembre, com a extremes).

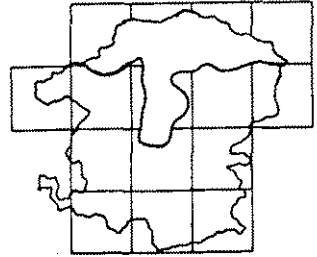


Fig. 4
 Àrea de distribució de
Circus cyaneus
 al Ripollès

***Accipiter gentilis* (L.)** ASTOR

S'observa amb certa freqüència en qualsevol època de l'any i en tota mena de boscos, des del límit altitudinal més baix del Ripollès, fins als boscos subalpins, inclús visitant els prats subalpins i alpins. També es veu prop d'indrets humanitzats. Està força ben representada a la Comarca, degut a la gran superfície forestada i a l'abundància de preses, però algunes parelles han estat expoliades i el niu destruït. Quan es veu més sovint és a l'època d'aparellament fent els vols nupcials, sortint aleshores de dins els boscos.

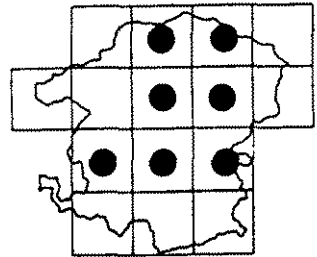


Fig. 5
 Distribució de
Accipiter gentilis
 al Ripollès

***Accipiter nisus* (L.) ESPARVER**

Tenim menys observacions que no pas d'astor. Tot i així, l'hem vist en zona de boscos mixtos des del punt més baix del Ripollès fins a uns 2.200 m d'altitud. Caldria, juntament amb l'astor, estudiar-ne el seu estatus a la comarca. Es observable amb la mateixa freqüència durant tot l'any, i visita sovint els prats subalpins.

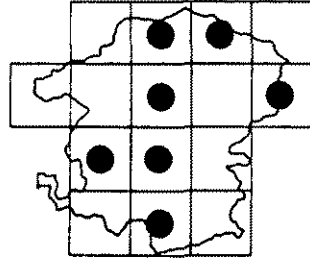


Fig. 6
Distribució de
Accipiter nisus
al Ripollès

***Buteo buteo* L. ALIGOT**

Es el rapinyaire més fàcil d'observar, tant volant com aturat en posadors de molts tipus, (pals elèctrics, senyals de trànsit, arbres, etc.) que utilitzen per a dormir o com a talaia. Tot i ser sedentari a la comarca, n'hem observat grups migradors nombrosos, a vegades de centenars d'individus, sobretot a finals d'agost. Aleshores, en aquests estols migradors es veuen individus des de fase molt clara a molt fosca.

Aquesta espècie ha estat molt perseguida, i encara se'n continuen caçant. Es per això que hem observat una certa davallada en els darrers sis anys. Aquesta davallada la podem deduir, bé tenint present les densitats calculades en estudis fets al Pirineu ripollès a principis dels anys 80.

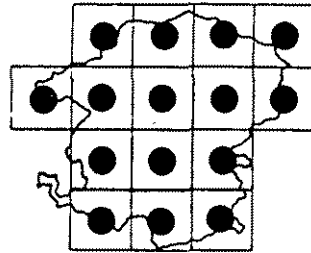


Fig. 7
Distribució de
Buteo buteo
al Ripollès

***Aquila chrysaetos* (L.)**
ALIGA DAURADA

Observable fàcilment en les zones on cria i té territoris de caça, sobretot a la zona pirinenca. Se la pot veure volant per damunt de boscos i prop de cingleres. Al Ripollès tenim coneixement de dues parelles segures, però que no sempre tenen èxit reproductor, ja que són molestades per la presència humana. Hem observat una altra parella estable en una àrea pre-pirinenca, però encara no n'hem pogut comprovar la seva nidificació. Al límit entre els DG 27-28, hi havia criat, anys enllà, una altra parella que fou perseguida continuadament pels caçadors, arribant a fer malbé el niu. Actualment es troba foragitada pels escaladors que han invadit la zona, però tot i no poder criar-hi volta sovint per allí. Arreu de la Comarca tenim observacions d'individus joves i erràtics.

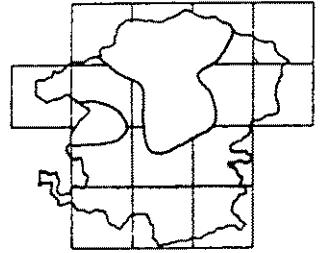


Fig. 8
Àrea de distribució de
Aquila chrysaetos
al Ripollès

***Hieraetus fasciatus* (Vieillot)** ALIGA PERDIGUERA

En tenim poquíssimes observacions (als DG28 i DG29), són probablement individus de pas.

F. Pandiònids

***Pandion haliaetus* (L.)** ÀLIGA PESCADORA, ÀLIGA PEIXATERA

L'hem observat una sola vegada, el dia 2-04-89 per damunt de Ribes Altes, a uns 1.700 m d'altitud i en migració pre-nupcial.

F. Falcònids

***Falco tinnunculus* L. XORIGUER**

Juntament amb l'aligot, és un dels rapinyaires observats amb més freqüència al Ripollès. Es distribueix per tota mena de llocs encinglerats, on sol fer el niu en forats de les roques, però també cria en zones urbanitzades. El punt de cria més alt que coneixem es troba situat a uns 2.200 m d'altitud amb orientació est. Aquesta parella presenta una coloració ventral molt clara, gairebé blanca.

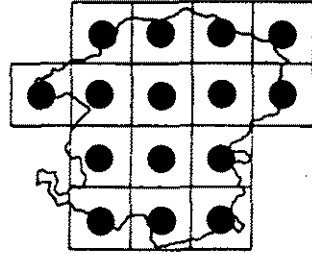


Fig. 9
Distribució de
Falco tinnunculus
al Ripollès

***Falco subbuteo* L.
FALCÓ MOSTATXUT**

Aquest falcònid cria des de zones baixes fins a prats subalpins per sobre dels 2.000 m d'altitud. Té els territoris de caça en llocs oberts, i l'hem observat en posadors a 2.500 m, tant a la Vall de Ribes com a l'alta Vall de Camprodon. Tenim localitzada una parella amb nidificació segura que cria al DG 37; a l'àrea del NE hi hauria un mínim de dues parelles; i al DG 39 tenim poques observacions com per poder assegurar la seva nidificació.

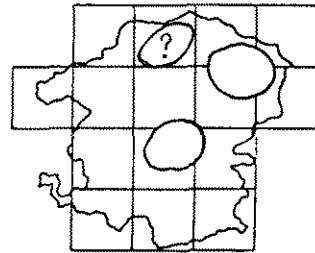


Fig. 10
Àrea de distribució de
Falco subbuteo
al Ripollès

Es troba sempre en zones allunyades de la presència humana, arriba a ser més feréstec que el falcó pelegrí. Els llocs on es troba són de boscos de pi roig molt esclarissats i zona de matolls al nivell subalpí. Fins al mes de maig no veiem els primers, i els darrers cap a mig octubre.

***Falco peregrinus* Gmel. FALCÓ PELEGRÍ**

En tenim força observacions arreu de la Comarca, però amb més freqüència a poques zones localitzades. En coneixem tres parelles nidificants segures, i dues més que ho són amb molta probabilitat. Els llocs on cria, són cingles calcaris més o menys alts, amb forats a les roques i prop de boscos de pi roig amb faig. Un dels nius es troba orientat al Nord, un altre a l'Oest, i el darrer al Sud. Les altituds van entre els 1.300 i els 1.700 m. No presentem el mapa de localització de les parelles per raons de seguretat.

Vam trobar-ne un exemplar ferit a l'ala per un tret en una carretera que limita amb la Garrotxa, sortosament es va recuperar, això demostra que encara se'ls persegueix.

NOTA

- (1) ALAMANY, O., J. CANUT, A. DE JUAN, D. GARCIA, X. MARCO, X. PARELLADA, J. i J.R. TICO: «Situació actual de la població de Rapinyaires diürns a Catalunya» dins *Rapinyaires mediterranis II*. Barcelona, CRPR, 1984.

BIBLIOGRAFIA

- ALAMANY, O. i alt.: *Op. cit.* (nota 1)
- GEROUDET, P.: *Les rapaces diurnes et nocturnes d'Europe*. París, Delachaux et Niestlé, 1978.
- MUNTANER, J., X. FERRER i A. MARTINEZ-VILALTA: *Atlas dels ocells nidificants de Catalunya i Andorra*. Barcelona, ed. Ketres, 1983.
- PORTER, R.F., I. WILLIS, S. CHRISTENSEN i B.P. NIELSEN: *Flight Identification of European Raptors*. Berkhamsted, T & AD. POYSER, 1976.
- PARELLADA, X. i A. DE JUAN: «Les accipitriformes du milieu alpin des Pyrénées Catalanes», dins *Rapaces Méditerranées I*. Aix en Provence, Annales du CROP, 1981.